

YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN KEHITTÄMINEN

Hankekuntien ja koulujen raportit 30.9.2004

Yhteenveto

Yhtenäisen perusopetuksen kehittämishankkeen toiminta käynnistyi vuoden 2004 alussa. Hankkeelle rakennettiin kuntaverkosto, johon kuuluu 87 kuntaa. Näistä neljässä on mukana sekä suomen- että ruotsinkieliset koulutoimet, yhdessä vain ruotsinkielinen koulutoimi. Kuntien lisäksi hankkeessa on mukana 10 harjoittelukoulua, yksi valtion koulu ja kolme yksityistä koulua, joista yksi on ruotsinkielinen. Kouluja hankkeessa on mukana 240 kpl. Koulujen määrä vaihtelee kunnittain hyvinkin paljon. Osassa kunnissa on mukana kaikki kunnan perusopetusta antavat koulut ja osassa vain muutama koulu osallistuu hankkeeseen. Hankkeelle ominainen piirre on sekä kuntien että koulujen erilainen vaihe yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyössä: osassa kunnista ja kouluista on yhtenäistä perusopetusta toteutettu jo vuosia, osassa toimintaa vasta suunnitellaan. Etenkin koulujen kohdalla erot kehittämisen vaiheissa ovat selvät, ja kunnat ovatkin ilmoittaneet hankkeeseen mukaan sekä sellaisia kouluja, jotka ovat profiloituneet yhtenäisinä peruskouluina jo pitemmän aikaa, että kouluja, joista on tarkoitus rakentaa yhtenäisiä peruskouluja lähivuosina.

Hankkeelle tämä kuntien ja koulujen heterogeenisyys asettaa luonnollisesti omat vaatimuksensa, koska eri vaiheissa olevien toimijoiden tarpeet ovat erilaisia. Yhtenäisen perusopetuksen kehittämisessä alkuvaiheessa olevat kunnat ja koulut saavat varmasti oivia malleja ja ideoita toimintaa pidemmän aikaa toteuttaneilta kunnilta ja kouluilta. Kehitystyössään pidemmällä olevat kunnat ja koulut puolestaan tarvitsevat tukea vertaisiltaan.

Hankkeen toimijoita pyydettiin raportoimaan kehittämistyöstään syyskuun 2004 loppuun mennessä. Raportoinnin tarkoituksena oli kerätä tietyt perustiedot hankkeessa mukana olevista kunnista ja kouluista, jotta saataisiin valtakunnallisesti kattava kuvaus yhtenäisen perusopetuksen toteuttamisen tilanteesta, ja hankkeen toimintaa voitaisiin tulevien vuosien osalta suunnata tarkoituksenmukaisella tavalla. Raportointipyyynnössä oli oma osuutensa kunnille ja kouluille, sen vuoksi myös yhteenveto on tehty erikseen kuntien ja koulujen raporteista. Kuntien osalta haluttiin selvittää nimenomaan strategiatasolla tapahtuva suunnittelu ja toiminnan toteutus, koulujen kohdalla keskityttiin enemmän käytännön työn järjestämiseen liittyviin kysymyksiin.

Yhteenvedossa on tarkasteltu siis kuntia ja kouluja erillisinä osa-alueina, eikä näin ollen kuntakohtaisia kokonaisuuksia ole kuvattu. Mahdollista jatkotyöstämistä ajatellen aineisto antaisi hyvät mahdollisuudet yksityiskohtaisempaan analyysiin, tässä vaiheessa on tehty yleisemmän tason kartoitus kuntien ja koulujen toiminnasta yhtenäisen perusopetuksen eri näkökulmista. Aineiston yksityiskohtaisempi analysointi voisi tuottaa mielenkiintoista tietoa nimenomaan kuntakohtaisesti, sillä jo tätä peruskartoitusta tehdessä ilmeni, että joissakin kunnissa koulutoimen strategiat ja koulujen toiminta ovat erilaisessa vaiheessa: kunnan tasolla yhtenäisen perusopetuksen toteutusta vasta suunnitellaan, ja joissakin saman kunnan kouluissa on viety yhtenäisen peruskoulun toimintaperiaatteita jo hyvinkin pitkälle. Tilanne oli myös päinvastainen joissakin kunnissa.

Tässä yhteenvedossa on pyritty keskittymään raporttien sisältöjen monipuoliseen kuvaamiseen, ei niinkään määrällisiin yksityiskohtiin. Tavoitteena on ollut selvittää, millaisia ovat laadultaan hankekuntien ja koulujen pääasialliset toimet ja suunnitelmat yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi tahollaan. Eri vaihtoehdot ja toimintamallit on pyritty tuomaan esiin mahdollisimman kattavasti. Raporteista on otettu useita esimerkkejä suoraan lainattuna, jotta kuvauksista saisi rikkaamman käsityksen. Kuntien tai koulujen nimiä ei tuoda yhteenvedossa esiin. Yhteenvedossa käsitellään ensiksi kuntien, sitten koulujen raportit.

I. HANKEKUNTIEN RAPORTIT

KUNNAN STRATEGIA JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Yhtenäisen perusopetuksen kehittämishankkeessa mukana olevia kuntia pyydettiin raportissaan kuvaamaan

- 1) kunnan strategiaa yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi
- 2) kunnan yhtenäisen perusopetuksen kehittämissuunnitelmaa pääpiirteittäin
- 3) kunnan tukea koulujensa yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyössä.

Raportit kunnan strategiasta ja toimenpiteistä yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi saatiin 75 kunnasta, joten vastausprosentti oli korkea, 86 %. Kunnat vastasivat pääosin melko selkeästi ja yksityiskohtaisesti strategiaa ja kehittämissuunnitelmia koskeviin kysymyksiin. Ero strategian ja kehittämissuunnitelmien välillä ei kuitenkaan ollut kunnille selvä.

Strategiaa koskevissa vastauksissa todettiin useimmiten, ettei kunnalla ole kirjoitettua strategiaa erikseen yhtenäistä perusopetusta varten, vaan kunnan muut opetusta koskevat asiakirjat linjaavat myös yhtenäistä perusopetusta. Strategiavastauksissa kuvattiin yleensä niitä toimenpiteitä, joita kunnassa on jo tehty yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi tai suunnitellaan tehtävän lähivuosina. Lähes kaikki kunnat esittelivät meneillään olevaa omaa opetussuunnitelmatyötään osana koulutoimen kehittämistä, mutta osa kytki opetussuunnitelmatyön olennaiseksi osaksi yhtenäisen perusopetuksen kehittämistä. Myös kunnan kouluverkoston rakennetta ja jo toiminnassa olevia yhtenäisiä peruskouluja esiteltiin perusteellisesti. Kehittämissuunnitelmaa koskevissa vastauksissa sitten kuvattiin samat asiat vielä yksityiskohtaisemmin. Jotkin kunnat eivät erotelleet näitä kahta kysymystä, vaan yhdistivät molempien kysymysten vastaukset.

Joissakin kunnissa oli tehty erillinen strategia yhtenäisen peruskoulun kehittämiseksi. Näiden kuntien vastauksissa oli selvästi ilmaistu kunnan strategia ja strategian pohjalta tehty kehittämissuunnitelma toimenpiteineen, toimijoineen ja aikatauluineen.

Vastauksista sai varsin hyvän kuvan kehittämishankkeessa mukana olevien kuntien toiminnasta. Vastausten laajuus tai yksityiskohtaisuus ei poikennut toisistaan kovinkaan paljon. Kunnat, jotka vasta suunnittelevat yhtenäisen perusopetuksen strategiaa ja toimenpiteitä ja kunnat, joissa työtä yhtenäisen perusopetuksen eteen oli jo tehty vuosia, esittelivät toimintaansa yhtä selkeästi. Vain muutamasta kunnasta tuli hyvin suppea vastaus näihin kysymyksiin. Yksi yhteistyökunta lähetti vain muutaman verkkokuntansa raportoinnin sellaisenaan, ja oli tehnyt muiden verkkokuntien vastauksista taulukkomuotoisen koosteen. Nämä kunnat otettiin tarkasteluun mukaan vastausten suppeudesta huolimatta.

Vastausten perusteella on vaikea tehdä eroa kunnan strategian ja kehittämissuunnitelmien välillä. Sen vuoksi molempia vastauksia käsitellään tässä yhteenvedossa yhteisesti, niin kuin suurimmassa osassa vastauksiakin oli tehty. Hankkeessa mukana olevien kuntien toiminnassa voidaan erottaa

suunnitelmat, joissa kiinnitetään erityistä huomiota yhtenäisen perusopetuksen rakenteelliseen kehittämiseen ja suunnitelmat, joissa opetussuunnitelmaan liittyvät toiminnot ovat keskeisenä kehittämistyössä. Kolmantena ryhmänä erottuu toiminnan alkuvaiheessa olevat suunnitelmat, joissa pääpaino on kunnan yhtenäisen perusopetuksen tilanteen kartoitus ja lisätiedon etsiminen. Kuntien suunnitelmat ja toiminta yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi voidaan saatujen vastausten perusteella jaotella seuraavasti:

Rakenteelliset suunnitelmat

- 1) Kunnassa luodaan mahdollisuuksia sekä hallinnollisesti yhtenäisten peruskoulujen luomiseksi että alueellisesti yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi.
- 2) Kunnassa toimii yksi yhtenäinen peruskoulu yhteistyössä sivukoulujen kanssa.
- 3) Kunnan kaikki koulut toimivat yhteisinä peruskouluina tai kunnan kaikki koulut on yhdistetty yhdeksi yhtenäistä perusopetusta antavaksi kouluksi.

Opetussuunnitelmalliset suunnitelmat

- 4) Kunta ohjaa yhteisen yhtenäisen opetussuunnitelman kautta yhtenäistä perusopetusta.

Alkuvaiheen suunnitelmat

- 5) Kunnassa pohditaan yhtenäisen perusopetuksen tavoitteita ja etsitään sopivia käytäntöjä.

Tässä selvityksessä kunnat on sijoitettu strategisen vastauksensa perusteella vain yhteen em. ryhmään. Toiminta kunnissa on kuitenkin niin laaja-alaista, että moni kunta voisi sijoittua useaan ryhmään samanaikaisesti. Varsinkin opetussuunnitelmatyö on kuntien toimenpiteissä etusijalla ja se ohjaa strategian ohella voimakkaasti kaikkien kuntien toimia yhtenäisen perusopetuksen kehittämisessä. Seuraavassa käsitellään kuntien suunnitelmia ryhmittäin.

1. Kunnassa luodaan mahdollisuuksia sekä hallinnollisesti yhtenäisten peruskoulujen luomiseksi että alueellisesti yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi

Kehittämishankkeen 14 kunnassa on yhtenäisen perusopetuksen kehittämisen strategiaksi asetettu se, että kunnassa perustetaan ja kehitetään samanaikaisesti sekä yhtenäisiä peruskouluja että kehitetään alueellista yhteistyötä eri luokka-asteita käsittävien koulujen kesken. Tähän luokkaan sijoittui raporttinsa lähettäneistä kunnista lähes 19%. Nämä kunnat ovat kooltaan isoja tai keskisuuria kaupungeja ja kuntia.

Näissä kunnissa kouluverkko on jaettu erikokoisiin alueisiin. Näistä käytetään eri nimityksiä; puhutaan yläasteipiireistä, koulualueista, perusalueista, perusopetusalueista, yhteistoiminta-alueista, koulutuskokonaisuuksista, aluerehtorijärjestelmästä jne. Kehittämistyötä tehdään tätä toimintaa varten perustetuissa aluekohtaisissa työryhmissä tai tiimeissä.

Yhtenäisiä peruskouluja ja yhtenäistä perusopetusta antavia koulukokonaisuuksia muodostetaan yleensä kouluverkkojen tarkistamisen yhteydessä. Yhtenäisen perusopetuksen ajatusta kehitetään etenkin uusien koulurakennusten suunnittelun yhteydessä. Kuudessa kunnassa mainitaan, että yhtenäisiä peruskouluja muodostetaan eri koulujen tai rehtorien tehtävien yhdistämisen kautta. Kaikissa näissä kunnissa tähdennettiin myös yhtenäisen opetussuunnitelman tärkeyttä.

Seuraavassa neljän erikokoisen kaupungin ja kunnan kehittämissuunnitelma yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi:

”Tavoitteena on kehittää opetusta niin, että yhtenäisen perusopetuksen ajatus tulee toimivaksi uuden opetussuunnitelman hengen mukaisesti. Vaikka kaikki koulut eivät fyysisesti olekaan yhtenäisiä peruskouluja, yhteistyötä kehitetään alueellisesti koulujen välillä niin, että tavoitteeseen päästään. Tavoitteena on löytää sellaisia toimintatapoja ja -rakenteita, jotka edistävät yhtenäistä perusopetusta tukevan toimintakulttuurin muodostumista ja kouluissa. Toimintakulttuurissa keskeisiä asioita ovat johtajuus ja yhtenäisen perusopetuksen opettajuus. Hankkeen aikana pyritään myös määrittelemään, mitä alueellinen yhtenäisyys tarkoittaa. Yhtenäisyyttä tullaan tarkastelemaan myös oppilaa näkökulmasta. Lukuvuoden 2005 -06 tavoite on vahvistaa yhteistyötä yhtenäisten peruskoulujen ja alueellisten yhtenäisten peruskoulujen kesken.

”Kunnassamme toimii tällä hetkellä 6 hallinnollisesti yhtenäistä peruskoulua. Näissä kouluissa kehitetään vahvasti myös toiminnallista yhtenäisyyttä. Kyseiset koulut ovat ns. saman katon alla toimivia yksiköitä, mutta jatkossa yhtenäiskoulurakenteita valmistellaan myös useammassa rakennuksessa toimiville komplekseille. Tällä hetkellä valmistelutyö on käynnissä kahdessa tällaisessa ryppälekouluissa. Koko kunnan opetussuunnitelmatyö on organisoitu niin että ala- ja yläkoulujen edellytetään tekevän yhteistyötä opetussuunnitelman laadinnassa. Käytännössä tämä on näkynyt yhteisinä alueellisinä koulutuksina, koulujen edustajien yhteisinä kokouksina ja rehtoriyhteistyönä. Opetustoimi on vuosi sitten organisoitu 12 koulualueeseen, joihin kuhinkin on nimetty yhdysrehtori. Tämän alueellisten tiimien verkoston toivotaan myös vahvistavan perusopetuksen yhtenäisyyttä.”

”Syyslukukauden 2004 alusta otettiin käyttöön perusopetusalueet. Perusopetusalue muodostuu siten, että yhdellä perusopetusalueella on aina yksi vuosiluokkien 7-9 koulu sekä sen oppilaspohjan muodostavat 1-6 vuosiluokkien koulut. Perusopetusalueella tehdään yhteistyötä mm. riittävän yhdenmukaisen opetussuunnitelman takaamiseksi. Vuoden 2005 alusta tarkoituksena on siirtyä perusopetusalueista muodostettaviin viiteen yhteistoiminta-alueeseen. Jokaiselle yhteistoiminta-alueelle tulee aluerehtori. Aluerehtorin tehtävä on määrääkäsäinen ja hänen työtehtävistään osa liittyy alueelliseen toimintaan. Alueellisia tehtäviä ovat mm. oman alueen opettajien täydennyskoulutuksen organisointi ja suunnittelu, opetussuunnitelman riittävän alueellisen yhteneväisyyden takaaminen, hyvien käytäntöjen jakaminen ja arviointitiedon hyödyntäminen alueella sekä alueellisen oppilashuoltotyön organisointi. Yhteistoiminta-alueiden ja aluerehtorijärjestelmän käyttöönotosta ei ole vielä päätetty.”

”Kaupunki on jaettu neljään alueeseen, joissa alueen sisällä rehtorit kokoontuvat säännöllisesti ja ovat opetussuunnitelman sisällä miettineet omaa yhtenäistä perusopetusta. Tavoitteena on vuoteen 2006 saada kaikkien neljän alueen sisälle turvallinen ja eheä oppimispolku. Keväällä 2005 järjestetään kaikille rehtoreille koulutus siitä, miten he voivat omalla alueellaan lisätä yhteistyötä ja oppimispolun eheyttä.”

2. Kunnassa toimii yksi yhtenäinen peruskoulu yhteistyössä sivukoulujen kanssa

Noin 8 strategiansa esittäneistä kunnista ilmoitti kehittävänsä kouluverkostoaan niin, että kunnassa yksi yhtenäinen peruskoulu toimii yhteistyössä alempien vuosiluokkien koulujen kanssa. Nämä kunnat ovat noin 3 000 asukkaan kuntia tai kyseessä on kunnan ruotsinkielinen koulutoimi.

Kouluilla on joko yhteinen rehtori ja apulaisjohtajat pienillä kouluilla tai sitten yhden koulun rehtori koordinoi muiden koulujen rehtoreiden ja johtajien tiettyjä toimintoja. Pyrkimyksenä on toteuttaa eheä yhdeksänvuotinen kokonaisuus ja yhtenäistää koulujen toimintoja niin, että eri koulut yhdessä muodostavat sisällöllisesti yhtenäisen jatkumon esiopetuksesta aina perusopetuksen päättövaiheeseen asti. Toiminta näissä kunnissa on samantapaista kuin isojen kaupunkien ja kuntien alueellisessa yhteistyössä.

”Keskustan kouluissa (ala-aste ja yläaste) on jo usean vuoden ajan hallinnollisesti toimittu yhden rehtorin alaisuudessa. Kunnan johtosääntö uusitaan siten, että kunnan keskustassa on vain yksi perusopetuskoulu virallisissa asiapapereissa. Yhtenäistä perusopetusta kehitetään myös sisällöllisesti ja tehostetaan yhteistyötä sivukoulujen kanssa.”

”Periaatteessa yhtenäinen perusopetus on tätä päivää joiltakin osin jo Keskuskoulullamme (opetus 0 – 9 -luokat). Painopisteenä ja kehittämisen kohteena ovat kunnan pienet perusopetuksen yksiköt, joissa opetusta annetaan 0 – 6 -luokkalaisille. Kehittämisen ”veturina” toimii Keskuskoulun rehtori hallinnon tuella.”

”Tavoitteena on yhtenäinen peruskoulu, jonka lähtökohdaksi on kaikkien oppiaineiden opetuksen järjestäminen entistä enemmän oppimisen näkökulmasta eheäksi yhdeksänvuotiseksi kokonaisuudeksi. Perusopetuksen hallinto yhdistetään siten, että alakoulun 1-6 luokille ja yläkoulun 7-9 luokille tulee yhteinen rehtori ja apulaisjohtaja siirtymäkauden 2005 – 2008 aikana. Sen lisäksi toimii 1–6 -luokkien sivukoulu.”

Kehittämissuunnitelmissaan kunnat kiinnittävät erityistä huomiota opettajien yhteistyöhön ja mahdollisuuksiin opettaa eri luokka-asteilla. Myös opetussuunnitelmatyö on etusijalla näissä kunnissa.

”Luokanopettajien ja aineenopettajien välistä yhteistyötä kehitetään mm. yhteisillä opettajakunnan kokouksilla. Vuosittain pyritään lisäämään opettajien yhteiskäyttöä mm. taito- ja taideaineissa. Lähivuosien toiminnan painopisteitä on ns. ala- ja yläasteen kynnyksen poistaminen.”

”Käydään keskusteluja opettajien kanssa oppilaiden siirtymävaiheista ja opettajien liikkuvuudesta” eri luokka-asteilla sekä käytetään hyväksi muilta yhtenäiskouluilta saatuja ideoita ja ajatuksia.”

”Yhtenäisen perusopetuksen kehittämistä varten toimii johtoryhmä, jossa jäseninä ovat koulutoimen johtaja, keskuskoulun rehtori ja koordinoivavastaava. Opetusta yhtenäistetään uuden opetussuunnitelman kautta ja opettajien yhteiskäyttöä lisätään.”

3. Kunnan kaikki koulut toimivat yhteisinä peruskouluina tai kunnan kaikki koulut on yhdistetty yhdeksi yhtenäistä perusopetusta antavaksi kouluksi

Vastanneista kunnista hieman yli 13% kehittää kunnan yhtenäistä perusopetusta muodostamalla kaikki kouluverkostonsa koulut tavalla tai toisella yhtenäisiksi peruskouluiksi. Myös näissä kunnissa opetussuunnitelmatyö ohjaa kouluja perusopetuksen yhtenäistämiseen.

Suurin osa näistä kunnista keskittää opetuksensa yhteen koulukeskukseen. Useassa pienessä kunnassa toimii nykyään vain yksi koulu, jonka koulupiiri käsittää kunnan koko alueen. Koulut ovat laajentuneet alaluokkien koulusta vuosi kerrallaan yhtenäiseksi peruskouluksi. Pyrkimyksenä on tarjota kunnan kaikille oppilaille yhtenäinen oppimispolku esiopetuksesta peruskoulun päättymiseen 9 luokalla. Tavoitteena on yhtenäisen toimintakulttuurin kehittäminen entisestään sekä luokanopettajan ja aineenopettajan rajan häivyttäminen. Tällä tavoin pyritään säilyttämään hyvä perusopetuksen taso.

”Kunnan strategian taustalla on sivistyslautakunnan päätös 1.8.1999 perusopetuksen toteuttamisesta. Kirkonkylällä toimivan yläasteen ja ala-asteen sekä kolmen sivukylän ala-asteen saattaminen yhdeksi yhtenäiseksi peruskouluksi: sivukoulujen asteittainen lakkauttaminen, hallinnon yhtenäistäminen, yhteinen rehtori, OPS-työryhmät, uuteen OPS:iin siirtyminen, kuukausipalaverit, erityisopetuksen asema ja riittävyys.”

”Kunnassa toimii tällä hetkellä kaksi perusopetuksen 0–6 luokkien koulua. 7–9 luokkien perusopetus hoidetaan ostopalveluna naapurikunnassa. Kunnan yhtenäistä perusopetusta on valmistellut työryhmä, johon kuuluu kunnanjohtaja, sivistystoimen vastuhenkilö, sivistystoimen lautakunnan puheenjohtaja ja jäsenistön edustus, sekä koulujen rehtorit. - Tavoitteena on aloittaa oma perusopetus 0–9 luokille 1.8.2006. Sitä ennen valitaan yhtenäisen peruskoulun rehtori, jonka tehtävänä on valmistella yhtenäiskouluun siirtyminen (opetussuunnitelma, opettajien rekrytointi, tiedotus). Tilojen suunnittelu ja rakentaminen käynnistetään v. 2005.”

Yksi kunta muodostaa eri alueilla toimivista kouluista yhden rehtorin alaisuudessa toimivan yhtenäisen 1-9 vuosiluokat käsittävän peruskoulukokonaisuuden.

”Kunnan strategiassa todetaan lyhyesti, että yhtenäinen kunnan opetussuunnitelman mukainen perusopetus annetaan neljällä koululla, jotka muodostavat kunnan koko kouluverkon. - Pääpiirteissään rehtorin ja apulaisjohtajien tehtävänjako on seuraavanlainen: Perusopetuksen rehtori johtaa kaikkia kouluja, ja kullakin 0-4 koululla on apulaisjohtaja. Kunnanballituksen vahvistamien perusopetuksen rehtorin ja apulaisjohtajien tehtäväkuvausten ja työnjaon mukaisesti rehtori huolehtii hallinnollisista asioista. Rehtorin tehtäviin kuuluu myös opettajankokousten järjestäminen. - Apulaisjohtajat puolestaan vastaavat koulun päivittäisestä käytännön asioiden hoitamisesta. Yhteistyössä perusopetuksen rehtori ja apulaisjohtajat vastaavat mm. opetuksen ja koulun toiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä, perusopetuksen yhtenäistämistä ja kehittämisestä, työsuunnitelmista ja työjärjestyksistä, hankintojen suunnittelusta, järjestyksääntöjen seurannasta, yleisestä oppilasturvallisuudesta ja kiusaamisen ehkäisystä, oppilashuoltoryhmän toiminnasta, erityisen tuen järjestämisestä sekä yhteissuunnittelusta. Perusopetuksen rehtori ja apulaisjohtajat muodostavat yhdessä nk. perusopetuksen johtotiimin (POJO), joka kokoontuu noin kahden, kolmen viikon välein.”

Kaksi kuntaa on ilmaissut strategiassaan muuttavansa kaikki perusopetusta antavat koulut yhtenäisiksi peruskouluiksi.

”Ensimmäinen yhtenäinen peruskoulu aloitti toimintansa 12.1.2004. Koulutusviraston laatiman kouluverkko-suunnitelman tavoitteena on, että kaikki muutkin kunnan koulut muuttuisivat yhtenäiskouluiksi sitä mukaa, kuin se on mahdollista. Kaikki peruskoulut noudattavat samaa koulutuslautakunnan vahvistamaa tuntijakoa ja opetussuunnitelmien perusteita. Koulut saavat tietyissä ennalta määrättyissä kohdissa lisätä oman valintansa mukaan jonkin aineen opetusta yhdellä vuosiviikkotunnilla tai käyttää se esimerkiksi aihokokonaisuuksien toteuttamiseen”.

”Vuodesta 2005 lukien laadittavaan koulutusta koskevaan strategiaan otetaan mukaan yhtenäiseen perusopetukseen siirtyminen. Kunnassa otetaan käyttöön portaittainen malli koulurakennusten laajentamiseksi yhtenäisiksi peruskouluiksi.”

4. Kunta ohjaa yhteisen yhtenäisen opetussuunnitelman kautta yhtenäistä perusopetusta

Noin 17% vastanneista kunnista ei strategiassaan esitä erikseen, millä tavoin se kehittää kouluverkostoaan tukemaan yhtenäistä perusopetusta. Kaikissa näissä kunnissa toimii yksi tai useampia yhtenäisiä peruskouluja ja joissakin kunnissa on toimivaa alueellista koulujen yhteistyötä yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi. Näiden kuntien strategiassa kuitenkin ilmaistaan selkeästi, että tavoitteena on siirtyä asteittain yhtenäiseen perusopetukseen opetussuunnitelmatyön kautta. Kunnan opetussuunnitelma on laadittu niin, että se tukee yhtenäisen perusopetuksen ajatusta.

”Kunnan koulutuspoliittisessa ohjelmassa on painotettu erityisesti nivelvaiheyhteistyötä perusopetuksen eri kohdissa. Lisäksi kuntaan on laadittu esi-9 kuntakohtainen opetussuunnitelma, jossa lähtökohdiana on juuri yhtenäinen oppimispolku - Kunnassa on yksi yhtenäinen peruskoulu, mutta juuri uuden opetussuunnitelman

sisäänajon kautta viemme eteenpäin yhtenäistä perusopetusta koulujen toimintakulttuuriin ja yhteistyöhön. Kaikki kuntamme koulut ovat tässä toiminnassa mukana.”

”Kuntamme on mukana OPS-kokeilussa ja juuri OPS-työ on yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyötä. Kunnassa toimii yksi yhtenäinen peruskoulu ja se toimii OPS-kokeilukouluna. Tavoitteena on luoda toimiva yhtenäistä perusopetussuunnitelmaa toteuttava kouluyksikkö, tehdä konkreettinen ja yhtenäinen kunnan perusopetuksen suunnitelma ja arvioida kouluverkkoa yhtenäisen perusopetuksen näkökulmasta.”

”Koulutustoimen strategian 2002-2007 mukaisesti opetussuunnitelmatyön kautta pyritään eheään oppimispolkuun (pedagogisesti yhtenäiseen perusopetukseen). Oppilaitokset toimivat oppilaitosalueittain. Tavoitteena on, että kunkin koulun opetussuunnitelmassa on määritelty oppilaitosalueen yhteiset suunnitelmat:
Alueen ja koulun toimintakulttuuri ja oppimisympäristö
Nivelvaiheiden suunnitelmat
Kehittämishankkeet ja opetuksen painotukset
Aihokokonaisuuksien toteuttaminen
Opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain eri oppiaineissa
Valinnaisaineiden opetus
Tieto- ja viestintätekniikan opetus
Oppilashuolto, yleinen ja erityinen tuki
Kaupungin perusasteen opetussuunnitelma ohjeistaa ja linjaa edellä mainittujen suunnittelua alue- ja koulutasolla.”

”Kunnan opetussuunnitelmatyö on tehty vuoden 2002–2004 aikana opetuksen yhtenäistämiseksi. Työhön ovat osallistuneet kaikki kunnan opettajat. Koulujen toimintakulttuurit ja työtavat on yhdessä keskusteltu, ja haettu yhteistä näkemystä asioihin. Luokanopettajat ja aineenopettajat ovat olleet samoissa työryhmissä.”

5. Kunnassa pohditaan yhtenäisen perusopetuksen tavoitteita ja etsitään sopivia käytäntöjä

Lähes puolet (43 %) vastanneista kunnista on kehittämishankkeessa mukana saamassa lisää tietoa ja tukea yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyöhönsä. Varsinaista yhtenäisen perusopetuksen strategiaa ei ole kirjoitettu, mutta kunnan muissa sivistystoimen strategioissa ja kehittämissuunnitelmissa yhtenäisen perusopetuksen ajatus on ilmaistu selvästi. Uuden opetussuunnitelman työstäminen on ollut käynnissä kaikissa kunnissa ja viitekehyksenä siinä on ollut myös yhtenäinen perusopetus.

Useissa kunnissa on kartoitettu yhtenäisen perusopetuksen tilannetta ja selvitetty kehittämismahdollisuuksia eri työryhmissä. Joissakin kunnissa on perustettu oma kehittämishanke yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseksi. Myös käytännön työ ja kunnassa jo olemassa olevien yhtenäisten peruskoulujen toiminta ohjaavat kehittämistyötä. Joissakin kunnissa on tavoitteeksi myös asetettu, että kuntaan saadaan lähiaikoina ainakin yksi yhtenäinen peruskoulu. Kaikissa kunnissa seurataan tiiviisti muiden kuntien tilannetta sekä työskennellään Opetushallituksen kehittämishankkeessa.

Seuraavana esimerkkejä yhtenäisen perusopetuksen kehittämismahdollisuuksien selvittämisestä ja innostuksen jakamisesta:

”Kunnan on valmistunut oma yhtenäinen perusopetushanke, jossa on kartoitettu olemassa oleva tilanne ja esitetty konkreettisia kehittämisehdotuksia. Tavoitteena on yhtenäistää koko kunnan perusopetusta vuosiluokilla 0–9. Varsinaista aikataulua ei ole, vaan toiminnassa ja suunnittelussa edetään lukuvuosi kerrallaan.”

”Koulutusjohtaja asetti työryhmän keväällä 2004 valmistelemaan ehdotusta yhtenäiseen peruskouluun siirtymisestä. Työryhmän tehtävänä on kuvata malli/ mallit, joiden kautta kyetään rakentamaan edellytykset perusopetuksen opetussuunnitelmallisen ja käytännön opetuksellisen ja kasvatuksellisen yhteistyön luomiseen lähi vuosina.”

”Sivistysstrategiassa ei oteta varsinaisesti kantaa yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseen, vaan siinä todetaan, että sivistystoimi on valmis kokeilemaan uusia toimintamalleja koulutus- ja vapaa-aikapalveluiden tuottamisessa. Lisäksi pyritään olemaan ns. aktiivisia toimijoita sentiyhteistyössä. Koulutuksen arviointistrategia-osassa ulkopuolisen arvioinnin päätavoitteeksi on nostettu koulutuksen laadun arviointi kaikilla koulutustasoilla. Paikallisella arvioinnilla hankitaan tietoa mm. päätöksenteon tueksi. Yhtenäisen peruskoulun ajatus on vasta muotoutumassa ja ”näkyvät rajat” elävät vieläkin vahvasti. Sivistysstrategian päivittäminen tulee ajankohtaiseksi vuonna 2005.”

”Kunnassa ei ole sivistystoimen strategiassa huomioitu vielä yhtenäistä peruskoulua. Kehittämistyö on lähtenyt lähinnä käytännön tavoista ja kehitteillä on erilaisia toimintamalleja, joilla pyritään vastaamaan ajan haasteisiin (oppilasmäärän väheneminen, opettajien kelpoisuudet).”

”Kunnassamme on toimittu yhtenäisen peruskoulun periaatteella jo useamman vuoden ajan kaikkiaan viidellä eri koululla. Opetusta kyseisillä kouluilla on annettu vuosiluokilla 1-9 luokan- ja aineenopettajia joustavasti käyttäen. Toiminta on muovautunut nykyiseen muotoonsa lähinnä käytännön myötä. Tavoitteena on hakeen kautta edelleen kehittää toimintaa ja omaksua uusia käytänteitä. Perusteilla on yksi kuntakohtainen työryhmä, joka paneutuu asiaan syvemmin.”

”Osallistutaan verkostoissa yhtenäisen perusopetuksen kehittämiseen ottamalla käyttöön hyviä käytänteitä siirtäen niitä omiin toimintoihin sekä toimimalla mukana mahdollisissa erityyppisissä pilottihankkeissa. Seuraavan viiden vuoden aikana on tavoitteena saada toimivat käytänteet sekä työ- ja palkkaratkaisut.”

”Kaupungissa on selkeästi yksi 1–9 - koulu, jossa rakennetaan aitoa yhtenäiskoulua malliksi muille. Näin yhtenäisen perusopetuksen alkuvaiheessa on hyvä jakaa kyseisen koulun innostusta muille rehtoreille keskusteluihin ja tiedotuksin.”

”Strategia valmistuu vuonna 2005 ja siinä painopistealueena on yhtenäinen perusopetus. Nykyiset opetustointa koskevat suuret linjaukset ovat kirjattu talousarvion ja taloussuunnitelman tavoitteisiin ja päämääriin. Vuoden 2005 tavoitteena on hyödyntää yhtenäisen perusopetuksen kehittämishankkeen tuloksia kuntamme opetustoimen virkarakenteen tarkastelussa. Pidemmän tähtäimen tavoitteena on laadukkaan perusopetuksen säilyttäminen ja opetuksen kehittäminen, vaikka oppilasmäärät vähenevätkin.”

Joissakin kunnissa yhtenäiseen perusopetukseen siirtyminen on kytketty koulukiinteistöjen uusimiseen ja uudisrakentamisen aikatauluun. Tällaisia mainintoja saatiin viidestä kunnasta.

”Varsinaista kehittämissuunnitelmaa ei ole olemassa. Koulujen kiinteistöjen käyttösuunnitelmien yhteydessä otetaan aina huomioon yhtenäisen perusopetuksen järjestämismahdollisuus.”

”Kunnassa on massiivinen rakennusprojekti käynnissä. Rakentaminen tapahtuu avoimet oppimisympäristöt periaatteella. Lähes kaikki kunnan perusopetusikäiset ovat rakentamisprojektin kohteena.”

”Uudisrakennuksen suunnittelu alkaa vuonna 2005 ja yhtenäinen peruskoulu on toiminnassa vuonna 2007.”

Koulutustoiminta tulee esille kaikkien kehittämishankkeessa mukana olevien kuntien strategioissa ja toimenpiteissä. Joissakin kunnissa kouluttaminen ja opettajien innostaminen on ensimmäinen ja vasta alkava toimenpide yhtenäisen perusopetuksen kehittämisessä kunnassa.

”Kunnassa ollaan luomassa yhteistä kehittämisstrategiaa. Tällä hetkellä asiaa käsitellään rehtorikoulutuksessa. Strategiassa käsitellään perusopetuksessa tapahtuvia muutoksia ja miten koulut pystyvät vastaamaan niihin. On päätetty mm. peruskoulujen opettajien yhteisistä VESO –koulutuksista, jonka tavoitteena on lähentää yläkoulun ja alakoulun toimintaa opetussuunnitelman pohjalta.”

”Perusopetuksen yhtenäistämistä tuetaan opetushenkilöstön koulutuksella. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä henkilöstön määrään ja osaamiseen perusopetuksessa. Tällä hetkellä on valmistelussa koulutustoimialan henkilöstön osaamiskartoitus, jonka tehtävänä on palvella tulevan opetushenkilöstön tarpeen ennakointia. Jokaisen henkilön osaaminen kartoitetaan siten, että huomioidaan yhtenäisen perusopetuksen näkökulma.”

KUNNAN TUKI KOULUJENSA YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN KEHITTÄMISTYÖSSÄ

Kuntia pyydettiin raportoimaan myös, millä tavoin ne tukevat koulujensa yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyössä. Kunnat mainitsivat järjestävänsä tai hankkivansa yhtenäisen kehittämistyön tueksi ohjaus- ja koulutustoimintaa, tukevansa koulujen kehittämistyötä jonkin verran myös taloudellisesti, järjestävänsä mahdollisuuksia hankekoulujen yhteisiin tapaamisiin sekä tekevänsä yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Koulutus- ja ohjaus

Koulutuksen ja ohjauksen toi esille vastauksissaan 30 kehittämishankkeessa mukana olevaa kuntaa. Kunnat mahdollistivat opettajiensa osallistumien erilaisiin koulutuksiin yleisimmin koulutukseen varattujen resurssien puitteissa. Vain muutamassa kunnassa oli osoitettu erillinen määräraha yhtenäisen perusopetuksen hanketta tukeviin koulutuksiin. Yleensä vastauksissa vain mainittiin, että järjestetään tai tuetaan erilaista ammatillista koulutusta, mutta ei erikseen määritelty minkäläistä tai minkä suuruista tarjottava tuki on.

Koulutusmuodoista mainittiin mm. täydennyskoulutus yleensä, kaksoiskelpoisuuden antava koulutus, aineopettajaksi pätevyityminen, rehtorikoulutus, ohjaus ja asiantuntijatuki hanketyössä, Veso -koulutuspäivä, jossa käsiteltiin yhtenäistä perusopetusta, alueelliset koulutukset eri teemoista sekä konsultaatituki.

Taloudellinen tuki

Taloudellisesti kunta tukee yhtenäisen perusopetuksen hankekouluja hyvin eri tavoin. Taloudellista tukeaan kuvasi 42 kuntaa. Kymmenen kuntaa ilmoitti, ettei tue hanketta millään tavoin taloudellisin lisäresurssein. Yksi kunta mainitsikin, että *”kunta ei tue muutoin, kuin olemalla hankkeen takana henkisesti”*. Kouluja kannustetaan työssään ja puhutaan niiden puolesta päättävissä elimissä.

Esimerkkejä kuntien taloudellisesta tuesta:

- budjetoidaan varoja koulutuksiin, seminaarimatkoihin, sijaiskustannuksiin ja tilaisuuksiin osallistumisiin
- mahdollistetaan työryhmien ja asiantuntijoiden tapaamisen koulupäivän aikana, korvataan syntyvät kustannukset, yt-aikaa käytettävissä palaveriin
- varataan kehittämisrahaa alueellista yhteistyötä varten

- hankekouluille varataan tuntiresursseja lisää tai muuta ylimääräistä rahoitusta opetustuntien ulkopuolella tehtävää työtä varten
- osoitetaan koulunjohtajille ja rehtoreille huojennusta suunnittelutyötä varten tai irrotetaan rehtoreita koulutustyöhön
- opetussuunnitelmatyöhön osoitetaan lisärahoitusta
- osoitetaan virkajärjestelyihin ja rehtori-johtajuusjärjestelyihin resursseja
- tuetaan koulurakentamista ja saneerausta
- käynnistetään paikallissopimusneuvottelut

Yhteistyö

Usea kunta on nimennyt koulutoimesta yhdyshenkilön koordinoimaan yhtenäisen perusopetuksen kehittämistä tai perustanut työryhmän hankkeessa mukana olevien koulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Työryhmiin kuuluvat yleensä kunnan opetustoimen henkilöstöä ja kunnan koulujen johtajat ja rehtorit. Muutamassa kunnassa on yhteistyötä yliopiston kanssa.

Kunnissa pidetään erittäin tärkeänä opetushenkilöstön keskinäistä kanssakäymistä hyvien käytäntöjen jakamiseksi. Kymmenisen kuntaa painotti erityisesti kollegiaalisen tuen ja vertaiskeskustelujen tärkeyttä. Kunnissa pyritään luomaan tilaisuuksia, joissa on tilaa avoimelle keskustelulle ja joissa voidaan kuulla ja keskustella muiden ratkaisuista ja toiminnoista. Yhtenäisten perusopetusta antavien koulujen verkottumista pidetään tärkeänä.

Kunnan luottamusmiehet tukevat osaltaan kehittämistoimia. Muutama kunta järjestää erikseen kunnan päättäjille tutustumismatkan toimivaan yhtenäiseen peruskouluun.

Vain muutama kunta mainitsi järjestävänsä tiedotustilaisuuden vanhemmille yhtenäisestä perusopetuksesta.

II. HANKEKOULUJEN RAPORTIT

Hankekouluja pyydettiin raportoimaan yhtenäisen perusopetuksen kehittämistyöstään suhteessa

- a) hallintoon ja johtamiseen
- b) opetussuunnitelmaan
- c) opettajien työn järjestämiseen
- d) oppilaiden työn järjestämiseen ja tukeen
- e) tilajärjestelyihin
- f) muihin mahdollisiin näkökulmiin.

Lisäksi kouluja pyydettiin kuvaamaan yhtenäisen perusopetuksen kehittämissuunnitelmaansa.

Hankkeessa on mukana kouluja 240 kpl. Kouluista 167 lähetti raporttinsa, jolloin vastausprosentiksi saatiin 70 %. Ongelmallista raporttien koonnissa oli se, että niiden laajuus ja yksityiskohtaisuus vaihteli huomattavasti, mikä kertoo hankkeessa mukana olevien koulujen heterogeenisyydestä. Osa vastauksista oli esitetty hyvin lyhyesti, osassa taas kerrottiin asiat täsmällisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Laajemmista vastauksista sai varsin hyvän kuvan koulun toiminnasta; raportointi oli erittäin monipuolista ja toi esiin useita keskeisiä tekijöitä yhtenäisyyden kehittämisessä, jotka varmasti tarjoavat hyviä ideoita kaikille yhtenäistä perusopetusta kehittäville kouluille. Lyhyet vastaukset puolestaan jättivät tarkasteluun melkoisesti tulkinnanvaraa, eivätkä ne välttämättä kerro ko. koulujen todellisista käytännöistä tarkoituksenmukaisesti. Joidenkin koulujen vastaukset olivat niin suppeat, ettei niitä voitu huomioida yhteenvedossa lainkaan. Muutamissa kunnissa eri koulujen vastaukset olivat sanasta sanaan toistensa kopioita, mikä myös osaltaan estää todellisen kuvan saamista eri koulujen

omaleimaisista käytännöistä. Lähtökohtana voi kuitenkin pitää, että mikäli tietty asia on tuotu raportissa selkeästi esiin, sitä pidetään tärkeänä tekijänä yhtenäisen perusopetuksen tai –koulun toteutuksessa. Ja toisaalta taas suppeammat vastaukset tai vastaamatta jättäminen voivat kertoa siitä, ettei ko. asioita ole vielä pohdittu tai suunniteltu. Vastausten erimittaisuutta selittääkin hyvin todennäköisesti se, että osassa kouluista yhtenäistä perusopetusta vasta suunnitellaan, ja toisissa sitä on toteutettu jo useita vuosia. Suunnitteluvaiheessa ei toki voida kiinnittää eri tekijöihin samalla tavalla huomiota kuin toiminnan ollessa jo käynnissä.

Koulujen raportteja tarkasteltaessa oli otettava huomioon *yhtenäisten peruskoulujen ja yhtenäistä perusopetusta antavien koulujen* väliset erot. Raporteissa kuvatut näkökulmat näyttävät eri tavoin kummassakin tapauksessa. Koulujen jaottelun tarkoituksena ei ole vertailla ko. koulumuotoja keskenään, perusteluna ovat erot niiden toiminnassa sekä sisällöllisesti että ajallisesti. Useat yhtenäiset peruskoulut ovat kehittäneet toimintaansa jo vuosia, ja toiminta on monelta osin vakiintunut, kun taas yhtenäistä perusopetusta antavien koulujen toimintaa vasta aloitellaan. Hyvin useasta tällä hetkellä yhtenäistä perusopetusta antavasta koulusta on tarkoitus lähivuosina rakentaa yhtenäinen peruskoulu, eikä tässä raportoinnissa tehty jaottelu näin ollen ole staattinen, vaan kuvaa koulujen kehittämistyön nykyvaihetta. Jaottelu on monilta osin ongelmallinen johtuen yhtenäisen perusopetuksen ja yhtenäisen peruskoulun käsitteellisen määrittelyn keskeneräisyydestä ja pulmallisuudesta, mutta sen katsottiin kuitenkin jäsentävän tätä raportointiaineistoa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhtenäisen peruskoulun ja yhtenäistä perusopetusta antavan koulun ero määritellään tässä yhteenvedossa hallinnollisiin ratkaisuihin perustuen: yhtenäisiksi peruskouluiksi luetaan ne koulut, joissa koko perusopetus (vuosiluokat 1-9) toimii yhden rehtorin hallinnoimana. Vastanneista kouluista 63 kpl, eli 38 % määriteltiin tämän perusteilla yhtenäisiksi peruskouluiksi. Yhtenäistä perusopetusta antavia kouluja ovat kaikki muut. Jaottelun voisi tehdä muillakin perusteilla, tässä raportointiaineistossa päädyttiin hallinnon näkökulmaan, koska se on yksi keskeisimmistä koulun toiminnan rakennetta ja sisältöä säätelevistä tekijöistä.

YHTENÄISET PERUSKOULUT

Hallintoon ja johtamiseen kiinnitettiin varsin paljon huomiota yhtenäisten peruskoulujen vastauksissa. Hallintoon ja johtamiseen liittyvät ratkaisut ovat lähes kaikissa yhtenäisissä peruskouluissa tehty siten, että koulua johtaa yksi rehtori, jolla on yksi tai kaksi apulais- tai vararehtoria. Kouluja johtaa siis useimmiten kaksi tai kolme henkilöä, joista yhdellä on päävastuu.

Poikkeuksen tästä tekevät kymmenen koulua, joita rehtori johtaa selkeästi yksin ilman apu- tai vararehtoria. Nämä koulut ovat kaikki pienehköjä yksiköitä ja sijaitsevat pienissä kunnissa, ja usein koulun rehtori toimii samalla koko kunnan perusopetuksesta vastaavana henkilönä. Tästä esimerkkinä eräästä raportista:

”Vuonna 2002 syksystä aloitti työnsä rehtori-osastopäällikkö, joka toimenkuvaan kuuluu Kirkonkylän perusopetuksen 1-9 rehtorin tehtävät, kunnan opetustoimenjohtajat tehtävät sekä sivistysosaston osastopäällikön työt.”

Selkeä ero yhtenäisten peruskoulujen johtamisessa kävi ilmi työn jakamisessa rehtorin sekä apulais- ja vararehtorin kesken. Suurimmassa osassa kouluja työt on jaettu luokka- tai astejaon mukaisesti siten, että rehtori, jolla on päävastuu koulun johdosta, toimii hallinnollisena rehtorina, ja vararehtoreista toinen vastaa johtamisesta vuosiluokkien 1-6 opetuksen osalta, toinen vuosiluokkien 7-9 osalta. Usein rehtorin vastuulla on talous- ja muut koko koulun hallinnointiin liittyvät tehtävät, ja apulais- tai vararehtorien vastuulla pedagoginen johtajuus, ja nimenomaan

astejaon mukaisesti. Sellaisissa kouluissa, joissa on yksi apulaisrehtori, vastaa päävastuullinen rehtori vuosiluokkien 7-9 osalta, ja apulaisrehtori vuosiluokkien 1-6 osalta koulun johdosta. Koulujen raporteissa työnjakoa esiteltiin useimmiten seuraavasti:

”Rehtorilla on kokonaisvastuu koulukeskuksesta ja vastaa koko koulukeskuksen hallinnosta sekä toimii luokkien 7-9 käytännön koulutyön johtajana. Apulaisjohtaja (luokanopettaja) toimii luokkien 1-6 käytännön koulutyön johtajana sekä rehtorin varamiehenä.”

”Koulun hallinto on järjestetty siten, että koko koulua johtaa rehtori. Hänen apunaan on kaksi apulaisrehtoria, joista toinen vastaa 1.-6. luokkien ja toinen 7.-9. luokkien toiminnasta.”

Yhdeksässä yhtenäisessä peruskoulussa johtajuus on jaettu sisältöalueittain, ei luokka- tai astejaon mukaisesti rehtorin, apulais- tai vararehtorin kesken. Nämä koulut korostivat asiaa selkeästi raporteissaan, eli vaikuttivat pitävän sitä merkittävänä tekijänä yhtenäisen peruskoulun johtamisessa. Työt on jaettu rehtoreiden kesken useimmiten siten, että yksi vastaa taloudesta ja hallinnosta, toisella on vastuu ops-työstä ja opettajien työnjaosta, kolmannella oppilashuollosta ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksesta. Tästä kahden koulun esimerkkinä:

”Koulun johtoryhmän muodostavat rehtori ja kaksi apulaisjohtajaa. Rehtori vastaa erityisesti koulun taloudesta, opettajien rekrytoinnista ja lukujärjestysten laadinnasta. Kummankin apulaisrehtorin tehtävien on tarkoitus suuntautua koko 1-9 kouluun niin että toisen tehtäväalue painottuu koulun kehittämiseen/ opetussuunnitelmaprosessin ohjaamiseen ja toisen opetuksen tukitoimien suunnitteluun ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen.”

”Uusi yhtenäiskoulu on edellyttänyt perinteisen hallintomallin ja työnjaon uudelleen järjestelyä. Johtamismallin uudistamisessa on pidetty tärkeänä tehtäväkuvien ulottamista koko perusopetuksen kattaviksi. Malli, jossa johtotiimin muodostavat rehtori ja kaksi apulaisjohtajaa, on hyvä lähtökohta yhtenäiskoulun kehittämisessä. Kahdelle apulaisjohtajalle muodostuvat selkeät toimenkuvat vuosiluokilla 1-9. Koulussamme toinen apulaisjohtaja vastaa oppilashuollosta ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksesta vuosiluokilla 1-9. Opetussuunnitelmatyö ja yhtenäisen peruskoulun pedagoginen kehittäminen koulun painoalueiden suuntaisesti muodostaa pääosan toisen apulaisjohtajan toimenkuvasta. Rehtorille jää aikaa keskittyä laajan koulukokonaisuuden hallintaan.”

Opetussuunnitelmat ovat lähes kaikissa yhtenäisissä peruskouluissa laadittu yhtenäiselle perusopetukselle, eli vuosiluokille 1-9. Kolmekymmentäkuusi yhtenäistä peruskoulua kertoi heillä olevan yhteinen opetussuunnitelma. Suurin osa kuitenkin mainitsi vastauksessaan ainoastaan ”yhtenäisen opetussuunnitelman”, eikä kuvannut opetussuunnitelman sisältöä sinänsä tarkemmin. Peräti neljä yhtenäistä peruskoulua ilmoitti, ettei heillä ole yhtenäistä opetussuunnitelmaa koulussaan, kolme koulua puolestaan jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen. Lisäksi kymmenen koulua kertoi ainoastaan opetussuunnitelman laatimisaikataulustaan, eivätkä viitanneet opetussuunnitelman yhtenäisyyteen lainkaan. Näin ollen suurimmasta osasta yhtenäisten peruskoulujen raporteista ei käynyt ilmi, mitä tekijöitä opetussuunnitelmassa pidetään tärkeinä yhtenäisyyden kannalta.

Kolmetoista koulua korosti opetussuunnitelman laatimisprosessia yhtenäisyyttä edistävänä tekijänä, ja ne kuvasivatkin laatimistyötään monipuolisesti nostaen esiin yhtenäisyyden kannalta keskeisiä osa-alueita. Näissä kouluissa opetussuunnitelma oli laadittu useimmiten yhdessä luokan- ja aineenopettajien kesken. Kolmessa koulussa opetussuunnitelma oli tehty lisäksi yhteistyössä jonkin toisen koulun kanssa. Tästä esimerkkeinä:

”Opettajakunta on työstänyt yhtenäisen peruskoulumme opetussuunnitelmaa runsaan kahden vuoden ajan. Opetussuunnitelmatyötä on ohjannut koulun ops-työryhmä, joka on vastuuttanut ala- ja yläluokkien opettajista koostuville alatyöryhmille opetussuunnitelman kirjjalan työstämisen ja kirjaamisen. Alatyöryhmissä syntyneet osiot, kuten koulun toimintakulttuuri, opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet, koulun arvot, oppilashuolto sekä yhteistyökuviot on vielä puitu koko opettajakunnan yhteisissä työkäyttiläisyyksissä. Vanhemmat ja muut koulun yhteistyöhenkilöt ovat olleet mukana opetussuunnitelmatyössä.”

”Uuden koulun opetussuunnitelma on alkanut kehkeytyä hiljakseen oppilaiden ja opettajien arvokeskustelulla ja sen pohjalta yhtenäisen toimintakulttuurin luomisella. Suurin osa opettajista on kokenut yhteisten pelisääntöjen ja toimintamallien luomisen olevan YPK:na toimimisen lähtökohhta koulun aloittaessa toimintansa. Linjaamme toimintaamme tällä hetkellä kaupungin yhteisen opetussuunnitelmaosuuden mukaisesti.”

Opettajien työn järjestäminen yhtenäisissä peruskouluissa järjestetään pääsääntöisesti siten, että luokanopettajat opettavat vuosiluokkia 1-6 ja aineenopettajat vuosiluokkia 7-9, ja joissakin oppiaineissa opettajat ylittävät asterajan. Yhteisesti opettavien oppiaineiden määrä vaihtelee koulujen välillä jonkin verran, enimmäkseen luokan- ja aineenopettajat opettavat yli asterajan taito- ja taideaineita, uskontoa ja joitakin valinnaisia kieliä. Opettajien työn järjestämisestä koskevat vastausten ongelmana oli niiden lyhytsanaisuus, jolloin kovin kattavaa kuvaa opettajien työstä ei saatu.

Ääripäinä opettajan työn järjestämisessä olivat viisi yhtenäistä peruskoulua, joissa aineen- ja luokanopettajat opettavat ainoastaan omia asteitaan, eli luokanopettajat vuosiluokkia 1-6 ja aineenopettajat vuosiluokkia 7-9. Opettajien yhteiskäyttöä ei mainittu näiden koulujen raporteissa lainkaan. Toisena ääripäinä olivat seitsemän yhtenäistä peruskoulua, joissa opettajien yhteiskäyttö ja asterajojen ylittäminen on pääsääntönä. Raporteissa ei kuitenkaan kuvattu tarkemmin, miten tätä ”pääsääntöä” toteutetaan.

Opettajien kaksoispätevyys mainittiin satunnaisesti; muutamassa koulussa osalla opettajista on kaksoispätevyys. Se ei noussut kuitenkaan merkittävästi esille sinänsä, enemmän keskityttiin opettajien toimintaan kuin kelpoisuuksiin.

Seitsemässä yhtenäisessä peruskoulussa mainittiin lisäksi erikseen erilaisista tiimeistä, joihin opettajat kuuluvat. Tiimit ovat lähes kaikissa kouluissa ”asteryhmiä”, eli vuosiluokkien 1-6 opetuksesta vastaava tiimi, ja vuosiluokkien 7-9 opetuksesta vastaava tiimi. Kolmessa koulussa tiimit perustuvat erilaisiin tehtäväalueisiin kaikki perusopetuksen vuosiluokat kattaen, mistä hyvä esimerkki oli seuraava:

”Koulun yhteisistä tehtäväalueista vastaavat tiimit. Johtotiimin lisäksi koulussa toimii seitsemän eri tiimiä: 1/ jaksaminen, virkistäytymine, 2/ jublaryhmä, 3/ koti ja koulu –yhteistyö 4/ kotisivut, koulun historian tallentamine, 5/ muut tapahtumat, teemat 6/ opetuksen ja koulun kehittäminen 7/ työsuojelu ja perehdyttäminen. Tiimeissä on 4-7 jäsentä.”

Oppilaiden työn järjestämisen ja tuen osalta yhtenäisten peruskoulujen vastaukset vaihtelivat hyvin paljon, johtuen varmasti myös otsikoinnin laaja-alaisuudesta. Useimmat koulut mainitsivat oppilaiden työn järjestämiseen liittyen yhteiset tapahtumat, retket ja teemapäivät, joiden yhtenäisyyttä luovaa merkitystä korostettiin. Myös oppilaiden kummitoiminta nostettiin esiin lähes kymmenessä koulussa pysyvänä toimintatapana. Ainoastaan neljä koulua kuvasi oppilaiden työjärjestykseen ja päivittäiseen aikatauluun liittyvää yhtenäisyyttä, eli että koko koululla on yhteiset ruokailu- ja välituntiajat. Tästä esimerkkinä:

”Ensimmäisen lukukauden ensimmäisessä jaksossa työskentelimme kahdessa ei aikataulussa. Tuloksena se, etteivät koko koulun puitteissa eri ikäiset oppilaat eivätkä opettajat juurikaan kohdanneet toisiaan. Siirrymme vähitellen yhtenäiseen aikatauluun lukujärjestyksen subteen.

Oppilaat opiskelevat vuosiluokittain. Vuosiluokkien sisällä yksilöllistämme opetusta mm samanaikaisopetuksen avulla. Solujen (esiopetus-1.lk, 2.-3.lk, 4.-5.-6.lk) sisällä oppilaat opiskelevat mm yhteisissä tiloissa luontevasti luokkarajoista pittaamatta. Yhteinen toiminta kummioppilas- ja oppilaskuntatoiminnan avulla eri ikäiset oppilaat voivat kohdata toisensa. Järjestämme koko koululle aihekokonaisuuksien avulla toteutettavia teemapäiviä, jolloin myös ikäluokat sekoittuvat.”

Viisi koulua mainitsi 6. ja 7. vuosiluokan välisen siirtymävaiheen pehmentämisen yhtenäisyyttä korostavana tekijänä, johon on panostettu näissä kouluissa erityisesti.

Oppilashuolto nostettiin esiin varsin monessa vastauksessa. Oppilashuollon järjestäminen vaihtelee yhtenäisissä peruskouluissa siten, että yhdeksässä koulussa oppilashuolto on järjestetty asteittain, eli vuosiluokilla 1-6 toimii oma oppilashuoltoryhmä tai -tiimi ja vuosiluokilla 7-9 omansa; seitsemässä koulussa oppilashuolto on järjestetty yhteiseksi vuosiluokille 1-9, eli koko koulun oppilashuollosta vastaa yksi ryhmä. Tässä ilmenee jälleen selkeä ero yhtenäisyyden kannalta.

Tilajärjestelyjen osalta yhtenäiset peruskoulut toimivat yhdessä rakennuksessa tai useassa rakennuksessa samassa pihapiirissä. Muutamissa kouluissa rakennukset sijaitsivat ”kävelymatkan päässä toisistaan”. Tilajärjestelyihin liittyen raporteissa mainittiin useimmiten ”saman katon alla toimiminen”, ei kuvattu koulun tiloja ja niiden käyttöä täsmällisemmin. Raporteista oli havaittavissa varsin suuret erot koulujen tilaresurssissa ja niistä johtuen joko tyytyväisyys tai tyytymättömyys oman koulun tiloihin. Toiset koulut kertoivat tilojensa olevan avarat ja monikäyttöiset, toiset taas valittelivat tilanpuutetta. Useat niistä kouluista, jotka toimivat erillisissä rakennuksissa, toivat esiin tilajärjestelyjen ongelmat:

”Tilanpuutteen vuoksi opetusta järjestetään oman koulun ja kuvataidetilojen lisäksi neljässä eri toimipisteessä. Ala- ja yläluokkien opettajilla on omat kahvihuoneet. Kaipaamme kovasti yhteistä taukotilaa, pedagogista kahvilaa, joka toisi opettajia lähemmäksi toisiaan arkipäivän tilanteissa. Yläluokkien opettajilla on omat työskentelytilat. Myös alaluokkien opettajille tarvitaan rauhallisia työskentelytiloja, nyt kun oma luokkatila ei olekaan milloin vain vapaana tilojen yhteiskäytön vuoksi. Koululta puuttuu myös suuri kokoontumistila, johon mahtuisivat kaikki koulun oppilaat yhtä aikaa.”

Joissakin raporteissa kerrottiin tilajärjestelyistä hieman tarkemmin, jolloin viitattiin useimmiten ala- ja yläluokkien tiloihin, yhteisiin tiloihin sekä piha-alueiden käyttöön. Tästä esimerkkinä:

”Koulun tilat on suunniteltu hyvin synergisiksi. Tarkoituksena on huomioida eri oppiaineitten välinen yhteistyö sekä eri-ikäisten lasten toimiminen samassa rakennuksessa. Kooltaan erikokoiset lapset on huomioitu tilojen suunnittelussa ja kalustamisessa. Luokilla 1-6 on oma kotiluokka. Aineopetus tapahtuu aineopetusluokissa. Perusopetukselle yhteisiä tiloja ovat aulat, ruokala, ATK-luokka, auditorio, taidepaja, teknisen- ja tekstiilityön tilat, kasvihuone, surffibaari, kirjasto, musiikkiluokka, liikuntasali sekä väestösuojan tilat. Piha-alueet on suunniteltu niin, että siellä viihtyvät eri-ikäiset lapset ja nuoret ja heille on pihalla toimintamahdollisuuksia.”

”Opetustilat on hajasijoitettu. Aineluokkia on luokanopettajaluokkien seassa, isot ja pienet ovat samoissa tiloissa. pihan välineet ja kalusteet ohjaavat oppilaita ”omille” alueille; mitään aluerajoitetta ei ole määrätty. Yläluokkien oppilaille on järjestetty oma aulatila, jossa on mm oppilaiden kaapit. Koulun laajennusremontin, 2005, yhteydessä aulatilaa lisätään, taukotila, ”kahvila”, kokoustila...Laajennusremontilla saadaan kouluun

omat fyysikkakemian luokka, biologiamaantieto-luokka, uusittu tekstiilikäsityön luokka ja uusittu kuvaamataidon luokka.

Opettajille on yksi opettajien taukotila, kahvihuone ja tulevaisuudessa kaksi pientä työttilaa. Luokanopettajilla ja aineenopettajilla on mahdollisuus työskennellä omissa luokissa.”

Kaikilla yhtenäisillä peruskouluilla oli jonkinlainen **kehittämissuunnitelma**, tai ainakin yhtenäisen peruskoulun kehittämisen linjaukset olemassa. Kehittämissuunnitelmat koskivat pääosin opetussuunnitelman kautta tapahtuvaa kehittämistä sekä opettajien yhteistyön lisäämistä. Opetussuunnitelman kautta tapahtuvan kehittämisen mainitsi kaksikymmentä koulua suunnitelmissaan. Opetussuunnitelmaa pidettiin selkeänä pohjana yhtenäisyyden kehittämiseksi. Muutama koulu nosti opetussuunnitelmaa liittyen erikseen esille yhtenäisen toimintakulttuurin luomisen sekä yhteisiin arvoihin ja oppimiskäsitykseen sitoutumisen.

Opettajien yhteistyön lisäämisen mainitsivat lähes kaikki yhtenäiset peruskoulut suunnitelmissaan. Yhteistyöhön liittyen mainittiin erityisesti luokan- ja aineenopettajien yhteistyön ja opettajien ”ristiinkäytön” lisääminen. Ainoastaan kuusi koulua nosti erikseen esiin opettajien täydennyskoulutukseen panostamisen yhtenäisyyttä rakennettaessa.

Muita kehittämissuunnitelmista esiin nousseita tekijöitä olivat 6. ja 7. vuosiluokkien väliseen siirtymävaiheeseen panostaminen, yhteistyö lähikoulujen kanssa, oppilaiden osallisuuteen panostaminen sekä johtamiseen liittyvät kysymykset. Maininnat olivat yksittäisiä.

Kehittämissuunnitelmista esimerkkeinä seuraavat, joissa kiteytyvät hyvin useimpien koulujen suunnitelmassa mainitut asiat:

”Tällä hetkellä yhtenäisen perusopetuksen kehittämissuunnitelmalla käsitämme suunnitelmaa opetussuunnitelmaprosessin kulusta. Tavoitteena on keskustella ja sopia yhtenäisistä toimintaa ohjaavista periaatteista ja arvopohjasta. Yhteisesti on pohdittavana mm opetuksen tukipalvelut, koulun sisäinen yhteistyö sekä yhteistyö mm varhaiskasvatuksen ja toisen asteen koulutuksen kanssa. Tavoitteenamme on tänä ensimmäisenä lukuvuonna selkeyttää keskeiset kasvatusta ja opetusta ohjaavat tavoitteet sekä käydä keskustelua oppimisesta.

Koska koulumme vasta luo omia käytänteitään ja tekemistä on paljon olemme päättäneet keskittyä kuuteen kehittämissuuntaan (arvopohja, tietostrategia, opetuksen yksilöllistäminen/ tuki, yhteistyö, aih kokonaisuudet ja arvionti), joita työtetään moniammatillisissa tiimeissä. Tiimit virittävät koko työyhteisön ja oppilaat keskustelemaan ja sopimaan toiminnasta. Hyväksi havaittu toiminta kirjataan opetussuunnitelmaksi.”

”Koulu osallistuu kuluvana vuotena tulospalkkiokokeiluun. Tulosta mitataan ennalta määrättyillä ja sovituilla mittareilla ja tavoitteilla. Koulun mitattavat tulokset valittiin siten, että ne toteutuessaan tukevat yhtenäiskoulun toimintaa. Koulun tulostavoitteet ovat talous, asiakastyytyväisyys, henkilöstö ja palvelut.

Asiakastyytyväisyyttä mitataan kerran vuodessa oppilaille tehtävällä kyselyllä, josta tarkasteltavaksi kohteeksi valittiin työrauha. Lähtökohdana on, että työrauhan paranemisen myötä myös oppimistulokset paranevat.

Henkilöstön osaamista ja jaksamista halutaan tukea kannustamalla ja antamalla kaikille koulun palkkalistoilla työskenteleville mahdollisuus osallistua koulutukseen. Henkilökunta on ottanut tavoitteekseen, että kaikki osallistuvat vähintään kerran kuluvan vuoden aikana vähintään kahden tunnin mittaiseen koulustilaisuuteen.

Palvelujen kehittämisessä päämääränä ja mitattavana kohtana on yhtenäiskoulun kehittämissuunnitelman toteuttaminen. Koulun aloittaessa on laadittu suunnitelma, jossa määritellään, mitä ja mihin mennessä olisi pitänyt toteutua. Suunnitelman pääkohdat ovat hallinnon yhdistäminen, talouden yhdistäminen, toimintojen

yhdistäminen, koulukohtaisen opetussuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen, yleiset koulun toimintaa tukevien toimintojen yhtenäistäminen. Suunnitelma on laadittu vuodeksi 2004. Vuodenvaihteessa suunnitelman toteutuminen arvioidaan ja tämän jälkeen tehdään jatkosuunnitelma.”

- ”Työyhteisön kehittyminen toistaan arvostavien ammattilaisten muodostaman oppivan organisaation suuntaan*
- *Tavoitteena on lisätä opettajien oman ammattialan ylittävää opettajan työn tuntemusta ja kollegojen arvostusta. Näkökulmien laajentaminen, erilaisuuden sietäminen, omien ja muiden virheiden näkeminen kasvun virikkeinä ovat esimerkkejä arjen tavoitteistamme.*
  - *Toimenpiteet on aloitettu yhtenäiskoulubankeen alussa mm. toisten työhön tutustumisen avulla, yhteisissä seminaareissa, kokoontumisissa jne. Työ jatkuu samojen teemojen ympärillä.*

Opettajuuden uudenlaisten haasteiden pohdinta koulussa, joka on paitsi yhtenäiskoulu, myös vieraskielistä opetusta järjestävä koulu.

- *Tavoitteena on laajentaa opettajuuden visiota siten, että kukin opettaja kokee tekevänsä samaa työtä vaikkakin eri näkökulmalta ja erilaisen osaamisen ja ammattitaidon antamista lähtökohdista.”*

YHTENÄISTÄ PERUSOPETUSTA ANTAVAT KOULUT

Hallintoon ja johtamiseen liittyen yhtenäistä perusopetusta antavat koulut ovat varsin samanlaisia. Yleensä kouluilla on omat rehtorit, ja koulut tekevät tiivistä yhteistyötä lähikoulujen kanssa. Useat yhtenäistä perusopetusta antavista kouluista ovat joko vuosiluokkien 1-6 tai 7-9 kouluja, jolloin yhteistyötä tehdään etenkin ns. syöttävien ja vastaanottavien koulujen kesken. Yhteistyö mainittiin useimmiten vain ”yhteistyönä”, muutama koulu kertoi täsmällisemmin rehtoripalaveri- tai tiimi-käytännöistä lähikoulujen kanssa. Huomioitavaa on, että yli kymmenen koulua jätti kokonaan vastaamatta tähän kohtaan. Kaiken kaikkiaan vastaukset olivat varsin suppeita, mikä kertonee, ettei rehtorin tehtävään yhtenäisyyden toteuttamisessa ollut kiinnitetty kovinkaan paljon huomiota. Toisaalta useissa kouluissa yhtenäisen perusopetuksen toteuttamista vasta suunniteltiin, joten tähän kysymykseen vastaaminen ei ollut senkään vuoksi mahdollista.

Opetussuunnitelmien osalta yhtenäistä perusopetusta antavien koulujen raporteissa nousivat esiin kunnan opetussuunnitelman merkitys sekä yhteistyö lähikoulujen kanssa. Viisitoista koulua nosti esiin kunnan yhteisen opetussuunnitelman opetusta yhtenäistävänä tekijänä. Näissä kunnissa koulukohtaisia opetussuunnitelmia ei laadita, vaan koko kunnassa on käytössä sama opetussuunnitelma. Kuusitoista koulua kertoi opetussuunnitelmansa laadittavan tai olevan laadittu yhteistyössä muiden lähikoulujen kanssa, minkä katsottiin olevan keskeinen tekijä perusopetuksen yhtenäisyyden kannalta. Yhdeksän koulua korosti opetussuunnitelman laatimisen tapahtuneen yhteistyössä ala- ja yläluokkia käsittävien koulujen kesken, mitä pidettiin niin ikään keskeisenä yhtenäisyyden kannalta. Kahdeksantoista koulua nosti esiin opetussuunnitelman yhtenäisyyden vuosiluokkien 1-9 kattavana jatkumona. Maininnat olivat yksittäisiä lauseita, täsmällisempiä kuvauksia opetussuunnitelmista tai niiden eri tekijöistä ei juurikaan annettu.

Opetussuunnitelman osalta raportit olivat kaiken kaikkiaan varsin suppeita. Jopa kolmekymmentä koulua oli jättänyt kokonaan vastaamatta opetussuunnitelmaa koskevaan kohtaan. Lisäksi kymmenen koulua mainitsi vastauksessaan ainoastaan opetussuunnitelman valmistumisaikataulun, ei käsitellyt opetussuunnitelman yhtenäisyyttä sinänsä lainkaan.

Opettajien työn järjestäminen yhtenäistä perusopetusta antavissa kouluissa perustuu useimmiten opettajien ”yhteiskäyttöön” (eli yksi opettaja opettaa ko. oppiainetta sekä ala- että yläasteella) joissakin oppiaineissa. Kolmekymmentäviisi koulua mainitsi opettajien yhteiskäytön opettajien työn järjestämiseen liittyen. Oppiaineet, joissa yhteiskäyttöä eniten toteutetaan, ovat

käsityö, liikunta, uskonto (etenkin ortodoksinen uskonto), musiikki sekä harvinaisemmat A-kielet (usein saksan kieli). Vaikuttaisi siltä, että opettajien yhteiskäyttöä toteutetaan etenkin sellaisissa oppiaineissa, joihin ei löydy opettajaresursseja, tai joissa on pienet opetusryhmät, jolloin yhden opettajan käyttö koko perusopetuksessa on taloudellisesti paras ratkaisu. Myös pienet tuntimäärät ovat todennäköisiä syitä yhden opettajan käyttöön, eli tunteja riittää ainoastaan yhdelle aineenopettajalle. Kaksikymmentäkolme koulua mainitsi opettajien työn järjestämiseen liittyen yhteisten opettajien käytön ala- ja yläasteilla. Näissä kouluissa ala- ja ylä-asteilla on siis pysyvästi yhteisiä opettajia joissakin oppiaineissa. Ko. oppiaineita ei näissä raporteissa kuitenkaan tuotu esiin. Useimmiten pysyviä yhteisiä opettajia käyttävät ala- ja yläasteen koulut sijaitsevat hyvin lähekkäin ja yhteistyötä koulujen välillä tehdään muutoinkin paljon. Kymmenessä vastauksessa mainittiin lisäksi yhteiset vesopäivät eri koulujen välillä tai nivelvaiheeseen liittyvä yhteistyö eri koulujen välillä (ns. syöttävän ja vastaanottavan koulun yhteistyö). Kaksikymmentä koulua ei maininnut opettajien työn järjestämistä koskien mitään yhtenäisyyteen liittyvää, tai oli jättänyt kokonaan vastaamatta tähän kohtaan.

Oppilaiden työn järjestämiseen ei yhtenäistä perusopetusta antavien koulujen vastauksissa kiinnitetty kovinkaan paljon huomiota. Kolmenkymmenen neljän koulun vastaus ei koskenut yhtenäisyyttä lainkaan, vaan kohdistui pääosin opettajan työhön liittyviin kysymyksiin, kuten yhdysluokkaopetukseen. Yhdeksätoista koulua korosti nivelvaiheissa tapahtuvan yhteistyön merkitystä ja kertoi panostavansa oppilaiden sujuvaan siirtymiseen ala-asteelta yläasteelle. Neljä koulua mainitsi oppilaiden työn järjestämiseen liittyen nimenomaan yhtenäisen koulupolun tai oppimisjatkumon luomisen. Seitsemän koulua esitti oppilaiden työn tapahtuvan hyvin perinteisesti astejaon mukaisesti. Oppilaiden tukeen liittyen yhdeksässätoista koulussa on koko perusopetuksen ajan yhteinen oppilashuoltohenkilöstö lähikoulun kanssa. Viidessä koulussa on myös yhteinen erityisopettaja.

Tilajärjestelyjen osalta yhtenäistä perusopetusta antavat koulut toimivat pääsääntöisesti entisen ala- ja yläastejaon mukaisesti: koulut ovat puitteiltaan joko perusopetuksen vuosiluokkien 1-6 tai 7-9 kouluja. Useissa raporteissa mainittiin yhteisten tilojen käytöstä lähikoulun kanssa. Yhteisessä käytössä olevia tiloja olivat useimmiten liikuntasali, käsityöluokat sekä kirjasto. Joissakin kouluissa myös ruokalat olivat ala- ja yläasteen yhteisessä käytössä.

Yhtenäistä perusopetusta antavien koulujen **kehittämissuunnitelmat** keskittyivät yhtenäisten peruskoulujen tapaan opetussuunnitelman kautta tapahtuvaan kehittämistyöhön sekä opettajien yhteistyön ja liikkuvuuden lisäämiseen. Muutama koulu nosti esiin oppilaan oppimispolun näkökulman yhtenäisen perusopetuksen kehittämisessä. Lisäksi 6. ja 7. luokan väliseen nivelvaiheeseen mainittiin muutamassa koulussa panostettavan erityisesti.

Huomioitavaa on, ettei kolmellakymmenellä koululla raporttinsa mukaan ole minkäänlaista yhtenäisen perusopetuksen kehittämissuunnitelmaa. Lisäksi kymmenen koulua jätti kokonaan vastaamatta tähän kohtaan. Toiset kymmenen koulua ilmoitti kehittämissuunnitelmiaan puolestaan vain ajankohdan, jolloin heidän koulunsa yhdistyy jonkin toisen koulun kanssa.